

درگاه

اون بش کونده بر نشر اولنور علم وضعت مجموعه می

برنجی سنه: ایکه بی جلد

نومرو: ۲۱

۲۰ شباط ۳۳۸

اینگی جزای تقدی ایلله منع ایتدی. و آیینلرنده دعالرنی رومیجه ویا لاینجیه اوقومغه جبرایتدی. فتحك ایللك سنه سندن اعتباراً بیکارجه موسوی عالمه سی بویکی تورك باختنه ككرك براشدی برمدت صوركه مورا فنجی متعاقب بر مقدار موسوی دها پادشاهك آرزوسی ایلله استانبوله انتقال ایتدیلر . فاتح سلطان محمدده ، بدری کبی ، موسوی عسکرینك جسارت و صداقتنی ترانسایلوانیا سفیرنده کوردی .

حتی حضرت فاتح دفتردارلغه، موسویلردن یعقوب افندی بی انتخاب ایتدی . وینه بدری کبی ، اصلاً پورتیکیز موسویلردن اولان (رجبی موهو آتون) ی طبایفه انتخاب ایتدی . بوهکم واحفادی حقنده (اولاد موسی) نامیه هر درلو تکالیفدن معاف اولد لرینه دایر فرمان هاجون صادر اولدی .

بو دورده رعایا سنوی اون بر مختلف ویرکو ایلله مکفدیلر . اونکیچون بواسیئتنا همینه دکر بر حادثه در .

معاف اولدینی اوزره فتحك عقینده فاتح سلطان محمد مساعدده سیله بر روم بطریق انتخاب ایلدی . و موسویلر ایچون ده موشه قاپالی (۱۴۲۰-۱۴۹۵) بی خاخم بائی نصب و تعیین ایلدی .

بر طرفدن ده استانبوله کرک قرم و کرک لهستاندن اولسون موسویلر هجرت ایتکده یدی .

بودورده کی موسویلرک حیاتی اورویانك دیگر کوشه لرندکی هجس لرینه نسبت سیله ایدله میه چك درجه ده راحت و مسوددر . غایت جزئی بر ویرکویه مکلف اولد قیرندن ماعدا تجرزلرنی کمال سربیتی ایلله اجراء یارد لرینه ایستدکاری کی تصرف ایدیلر لرلری . بونون واسع امپراطور اقی اچینده سربستجه سیاحت ایدیه ییلر لر ، ایکیکی بوکای کی ییلر لر . حالبوکه بونون بونلر قرون وسطاده خرسیتیان عالمجه دیگر موسویله منع ایدیلش حقاردی .

تورکیایه اوزمان آلتانیادن هجرت ایتیش اولان داوید قوهن و قلیان اسخنده ایکی موسوینك تشویقیله خاخم اییاق سار فانی، ۱۴۵۴ سنه سنده ، شواب ، ایستریا ، مورابوا ، مجارستان وردن ایالتلری موسوی جیاعلرینه قارشى عبرانجه بریانتسامه نشر ایدرهك اولری مملکتلرنی ترك ایلله مسعود اولایله جکلی تورکیایه کلسکه بویکی « موسوی وطنه » برلشکه دعوت ایتدی .

بویاننامه خطاط ایدلر کی جاعلر آره سنده بویک بر تاذیر وایاندردی . و بر جوق اشکناز موسویلرینك تورکیایه هجرتنه سبب اولدی . بونلر کرک فوق العاده تعصیری و کرکه اییسه ، نك وایچمك اعتباریله آناتولی و روم ایلی موسویلردن بام باشقایدیلر . فقط پاك آرز برمدت اچینده تورکیا موسویلرله قانیاشدیلر ، واونلر کی تورکیا و تورکاره قارشى صادق و مطیع بر تبعه اولوب قالدیلر .

الباس

« چالی قوشی »

محرری : رشاد نوری بك

فریده ایلله کامرانك مسعود عاقبتلرینك هیجانلی منظره سندن آبریللی بر کون اولور . بو ، چوق قصه بر زماندر . انکن بن ، اونلری نچاچوق اونوتور کی اولدم . کوزمك اوکنده فریده به دایر ، فریده نك سکر اون سنه لك کاه چوقی کاه بیوک کاه دورغون و ماجرای عسریه دایر بر قیاق سسیلیک و سونوك لوجه یله بر قیاق قوتلی منظره وار . حتی اولکیلر نه قدر سسیلیک و سونوكه ، ایکنجیلر اوقدر قوتلی و اوقدر اساسلی در . مفکرده و حساسیت ، حسلامك و انطباعلر مكم بو ایکی فرقی قسمتی بر بریدن اوقدر بارز بر شکله آیراماقله برابر آره صره شوبله بردوشونجه ایجه حسن ایدیلورم که چالی قوشنك بیلرجه سورن ، تاننك و صبرینك ، هیچ بیتمه یین ، سونمه یین بیوک عزت نفسنك حیاتییم و چالی قوشنك قراکلی کیجه لرینه ، صوکسز اضطرار لرینه دائمایوسون قورقورلرینه یاقیندن آکاهم . وینه بیلورم که چالی قوشی اویتمك نوکنتك بیلیمه یین ، یالکیزانی و قراکافله مغموم کیجه لرند آره صره اوزافنده بارلایان بر نور کوردی ؛ قورقونچ یولاردن کان شفقتی سسلر دیکلدی .

بن ، ایشنه اوزمانلرنده « زبیلر » کوینك حزن کیجه لرینك یکنه شن موسیقیسی اولان صولرک آنهکنی دیکلرکله اورپرن چالی قوشنی آرابورم ، چه چان آرابا لرینك اچینده ، آناتولینك صوکلریم سسلسز یوللرنده دره کینارلرنده و طایغ انکارنده صوکسز لک و سسلسز لک حزن شعرینی دیکلرین آواره چالی قوشنی بکلورم .

آه چالی قوشی ! ... سن هپ او چالی قوشی ؛ یاننده بوینی بوکوک « ونسه » سیله کوی کوی ، شهر شهر دولاشان ، بر پرده قیریلان عزت نفسی بشقه بر برک غربت آجیسیله دوزلشمکه چالیشان و کوندن کونه بوروشمه یوزطونان آلتنك ، آغارمه باشلایان صاچلرینك ، صولان یوزینك یاننده دایم کچ ، دایم اوقور و دایم کیندار روحلی چالی قوشی قاسه یدك ! . اکر جدأ یاشار بر مخلوق اولسه یدك ، « چکدکارک یتر ! آرق غریبت یسین ، هجرانك دینسین : بر عزت نفس بهاسنه بو قدر بوروله ، دکز ... » دردم . لکن مادامکه سن ، بر صوک کوزللكدک و کورکلده یشایان مقدس بر قورماندك ؛ سنك ایچون اك ایی ساعلر ، روحنك ، قراکلی کیجه لرک قورقونچ مزار خیال لرله اورپردیکی ، ایننك بایرسز ایدلرله ، چارینتیلرله اویدیک ساعلر اولمایدی . بو سورکلی اخلاجلرک النده کوچوب کیتلی . یاخودده هیچ کیمه یین بر عات کی صوکنه قدر اچینده او

خلجان ، یوزنده او بورغونانی ، سیکیرلنده اوعصیانله یاشامایدك .

فقط ، بو قورقونچ عاقبتی ، بو بوکسک کبی رشاد نوری بک چالی قوشندن بکلمکده نه قدر حفسیم . زیرا رشاد نوری بک غیله سنده بو یچم بر چلی قوشنك وجودینی اومقی بیودده در .

دیه بیلیم که ، قارلر چالی قوشنك شهبلی عمرینی ، فرحلی عاقبتی سیر ایدرکن مجله لرند حاصل اولان ذوقه و سیکیرلنده پیدا اولان غریب و سورکسز حساسیته بردن آشنا چیقشلر و بو ذوقله ، بو حساسیته اسکی بر اش آرامشلردر . بو آشنائی و بو آرایش ، تورك قارشك بو روماندن آلدینی ایللك حسدر . زیرا ، قارنك کونکند ویننده بو حسله حرکت ایشنه یارایان پک یاقین بر ماضی ذوق دوریور . بو ذوق ، خبر خواه و وفاکار برقادینك بیوک آیلله سونوك اماندن ، وقور و غرت نفس صاحبی بر کینجک وقار و عزت نفس بهاسنه ایچندن چیقیلما یان بیک درلو تهله ککی سرکشتلردن آلتان ذوقدر .

لادام اوقالمیلا ایلله اخلاصور آلتنده روماننك « استفان » ی بو جنس قادین و ارککلرک اك قوتلی نمونلریدر . چالی قوشنك کندیته کوره قورقونچ اولان سرکشتنك سائقی ، لادام اوقالمیانك فجیع اولونك سببندن فرقتز کیدر . اینکیسه ده طایلی بر عزت نفس هيجانك ، منین بر غریبت قیرانیدرلر . بو یوزدن علكساندر دومازاده نك ، آلفونس فارک بونلر و بونلر بکزر رومانلردن آلدیه . ذوقله چالی قوشندن آلدیغمز ذوق آره سنده بر یاقینانی واردر . انسان چالی قوشنك هواسنه دلشکن بر چوق دفعه لر بیلیمه دن او برلرینك عالمه کیرمش کی اولور .

رشاد نوری بکده داخل اولدینی حالده بوجنس محررلرک رومانلرنده انسان ذهنتك آلامه جتی قورقونچ ابتلار ، طبیعتک اوستندن باقان سرت چهره لر و اولوندن آمان دیله ندرن عقلر ، آجلی احتراصلر آرامق لزومسزدر زیرانه قدر چیرینسه ق . تلاشلانسه ق نیچنك هیچده اومدیغمز کی فجیع ، بکلدیکز کی آغیر ویا خفیف اولدینی کوره یز . بونجه طبق اوراده کی ماجرا وایم کی طبیی اوراده کی خط ویا تحمل قدر محدوددر .

بو رومانلرده ماجرا ، ساده ماجرا واردر . بوماجرایله صرعلی ، بلکه دکادر . فقط جیبیلانی برماجرا در و بوماجراده عشقک صوک شکلی ازدواج ، تحمل واضطرارک صوک حال قضایت ، وفا صداقتک صوک قالی دوستاقدر .

فرانسز متفدلری ، رومانچیلده « رومانه سک » طورلری وحسلری ساخته وعادی بولدقیری ایچون بوجنس محررلری حتی علكساندر دومازاده بی بیلله ادبیاتک جدودی خارچنده برافقه قادار وارمشلردی .

اوکا سادمه «بورژوا» دیورلر و لادام اوقایاسنه وارنجیه قدر بتون قهرمانلری اگ بیوک منیرلرینه، کیشیش عشقلرینه، احتیاسلرینه و ذوقلرینه رغماً هرکس قدر منیرلی، هرکس قدر سودالی و هرکس قدر محترص بولورلردی. بو متقدر بالخاصه چالی قوشنک بزمینه بتون طلی هجانلری، دیک غروری اوئودوده تکرار استابوله، کاسانه دونجک قدر کینسز، اونوتقال و علی الاماده اولدیغی بیلسلر دی، حکمرانی دهاقطی و طایفه ویرلردی. چالی قوشی روماننک اساسه، طرز و طبیعت عائد بویوک قصورینک یانینده، تصادفلرک چوق تحف و صبق اولسی کی هم بر قصوری ده وار، سوکره بو تصادفلر اوقدر عجائب حالارک، هیچدن شیرلک حصولی که باشند باشه بر یاما کی اثری دیدیکلرور متلافیده نك آنه سنک اولومی بالخاصه بو اولومده کی قالی غرابت انسانک اوکینده اوله ساخنه واکری دوریورکه شوق و علاقینی قیریور. شاید هر تصادفدن آیری بر بارجه آله قی، چالی قوشی رومانندن او حمده او ج درت رومان حقداردی.

بوعومومي وخصوصي تصورلر بيه رغماً چالي قوشى
رومانى كيمدى مارزىنىك تور كچه ده اياك كوزل اثر بدير .
بونكه برابر رشاد تورى بك بو كوزلا ككه كيمدى
ظرافتندن ده برشى علاوه ايتيش . شيرر ك . عارف . دياني
و آنا توليك ايچني اوييله كوزل و حزن بر . جزيشي
واركه بتون قصورلى اوردنه چك قدر قوتلدير .
برنده در .

آشامی سطرلر بو سزیشك كوزل نمونلرندن
وتصویرلرندن برر بارچادر :

۱۔ « بن عربستانی خیل میال ہیلورم ۔ آناٹولی
اورادن دھا کوزلش ، اورادن کی انسانلر ہیچ
بورادہ کبارکی دکلاش۔ اولرلر نفع تددر ہیلر لرلرلش۔
کندلیری قفیرلش۔۔۔ فقط کوکلاری اولہ زکین،
اولہ زکین ۔۔ »

« ساعلر كچدكە بولار. دها محزون براضق
چو كوردی. بوچه چن آره لرنك ائجه يانيق سسلی
چنراقلری وار. ايجاد ايدنلر بونی ای دوشوغلر .
ياما جلرده اويايدردقلى اوزاق ، سونوك عكسلر ،
قيرلرک يالكراني ايچنده انسانه محزون برتسلی سسی
كی كلور . هله برقيالئك ايچندن كچركن اوله لطن
ايدمكه اوزلقلرده بو سيام طشارك اونه طرفنده
بركورونم بول وار ، ائجه سسلی برقادین هيجيره
هيجيره آغلایه رق بولوك ايچنده آرقه مژدن
قوشور . »

فوزی لطفی

نورك تاريجنى تدقيقا

طوغ

تورك و عثمانی تاریخ‌نویسده تصادف ایستدیکیز بۇ
 ملی تورك سنجاقی حقینده هوز برتدقیقک بایلماشی
 جهتله شویازیلریز ایلک آدیم ماهریتددر. چوق
 آرز و ناکافی بر ایکی کوجوک ایند احسان مسوکره
 تورکیه کابلایزده بخصوسه دائر اطرافلی بر معلومانه
 تصادف ایدمه یز. طوغمک مثلاًئین اعتباراً عثمانلی
 آردسندگی صورت استمالنه قدر کیمیش اولدینی
 صفحاق ایضاح ایدن بر تدقیق مع السأف آروپا
 آثاریندهده کوردملک . بوکایه بزم تدقیقیندهده
 بیک ایندی فط ایلک طریلو معلوماتی حاوی بر
 «نه نود» اولدی .

طوغك منشأى تديق اچين. طافا چينه قدر
ارجاع نظر اتمك احباب ايدر. اك اسكى چين ائارنده
تصادف ايدبان بو گكلمك چينجهده اسكى طرژ تالغلى
تديق ايدرسهك طوغك منشأى حقنده بر فكر
ايديه بيايز: چين لسانده « طوغ » كليه-اسكىدن
« تو ، توي ، دوغ = to, tok, dog » شكلنده
قولالايدوردى. بو كون ايسه بو كليه « تاو ،
تو = tao, tui » طرژنه تصادف ايدوردى. بو
مخالف طرژلرده اوقونان كليه عين زماندهده اوچ
دورلو بارايدور :

بومتعدد ملرزده اوقرمان طارنگ هانكي متالره
كلديكيني تدقيق ايدرسك ههچ برزمان - بعضاردينك
سسولديكي كي - مئين بر « بارغ » آد اولديني
نظام ايدر. طوغ « جينلر دده مختلف نوعلر دده اعمال
اولولان بارقلر دديديكي كي اردوكلاده يك ملاننه
دعوت وكجه اينده ايتاننده « حاضر اول » اسريني
بييلديرمك ايتين استمهال اولولان برذل ويا جان
مئاسنده كلير .

فيلادك ۱۶۶۲ نجى سەنئەتەندە جالوس ايدىن
 « تسىنخ : tsing » خانداندىن ايمىراطور « شىن -
 تىزو = Sheng-tsu » ناك دور سەلمەتتەندە جىيەندە
 تەشكىل ايدىن بر اقادەمى ناك « قان - مى - تىزى -
 تىيەن = K'an-hi-tsi-tien » نامەندە نەشر ايتىش
 اولدىنى اون ايىكى جلدكك لغت كىتابىندە (جلد ۸ ،
 ص ۲۳) شىو ، لىوماى اقوڭرورز : « حاوغ ،
 دىرە كىنك اوززىندە قوش توبى بولونان بايراق . جنازە
 مىراسەندە اوززىندە ناپوت بولونان آرابەك اوكىندە
 كوستەرمك ايتىون طاشنىان توبى بر بايراق . چىن
 بادشاھلارنىڭ رەكبە مەخسوس آرابەك بوپىندورغىنك
 صول طرفە ركز ايدىيان واوجىندە قوش توبى بولونان
 « : = tan » طرژىندە نەنگلى ابلە آرابەك
 دىنەككە ، وباخود آرابە فضلە اولەرق اوزون
 قوشوملرلە ربط ايدىيان آنك اوززىنە آسىلان « ياق :
 yaki » اوكوزىنك قورونى . اردودە قوللانلان

درگاه

بو يوك سىناق . آرايە فۇلەن قوشولان آلتا
باشلىق سول طرفە آسپان سولون قوبروغى . «
شوقىمىدار معاومات بزه كوستىيورگه «طوغ»
چىندە معين برابرايغاك آدى دىكلار . بىنە غايە بزه
ترتپ ايدەن وظيغە بولرك هانكىسك اورتا آسپادە
توركار آردەسنە بايلىملىش اولسنى تىدقيق اىمكىدەر .
بوشكە برابر قلفظ طرۇزى اعتبارىلە تورگە مۇندەكى
« طوغ » هاك يىقىنى دە نظر دىنە آمانى اىجاب ايدەر .
بىقاريدە ترجمە ايتىدېمىز عىبارەدە « طوغ » هاك
بايقن « توو = ton » طرۇزىدە اوقۇنان بايرىقى
دالە بورۇز .

بو باریق ، کرک طرز تافظ اعتبارله و کرک
بایبلیش طرزله بزم « طوغ » منه پک زیاده
بکزه دیکندن نورکار آرمسند انشارایدن « طوغ »
بو باریق اولدییی قبول ایتک لازم کایر . حاجوکه
- بوپوک برا کیمیک طلی کئی - نورکار نظر ندو طوغ
یالکین باریق ، قمانده قولالیا ، بوردی . خاقانک
قارشیمسده جاینان « داوول » طبل « دده طوغ
نامی وریلیوردی . (دیوان لغات الترک . توغ
ماده سی) . اولجه ایضاح ایتدیکنموزجه لایجینه دده
طوغ عینی طرزده یعنی هم داوول ، هم باریق
مداسته کایوردی .

بوجین بایراغڭ وداوولنک تورکار آره سنده
بورت انتشاریه کانه، بونی دهها صرع ودها
قلمیه باین برحاله تدقی ایگ ممکندر: جینک
تحت تأییدده باشایان تورکاره چین ایمراطورلری
نیم میل خانانق ویا بکک وردی قوت طوغ،
یعنی داوول ویا بایراق کوندردی. مثلاً: ۶۳۸
سنه سنده چین ایمراطورلری حکمدار «ایشان»
برفرمان ایله بر داوول وبر «بایراق» نام
کوندردمش، بوندن باشقه برده عنوان وبرمشدی.
(ادوار شاوان، غرب توکیولری حقنده وثیقه لر،
ص، ۹۵).

چېن وثائقندن باشقه دېكر وشيغه لرك محدوديتي
وحي توقاني بوعدانك اورتا آسياده نه كي تحولاتي
دوچاراولارق نه طرز زلرده مستعمل اولديغني اطرافليجه
آكلانته منه مانع اولوبدر . ياكينز سلطان عثمانه
سلاجوق حكمداري طرفندن فرمان طبل و علم
كوندرلديكني بيلبورزكه بو نوركار آراسنده اوزون
زمان جاري اولان برعائتك تماديسي ديكدر . اورتا
آسياده، تورك حكمدارلري - چيندن كورهرهك -
ميتتمدهكي بكاره طوغ و بررلردى . اوزمان طوغ
ياكيز برنوغ بابرقي دكل هم طبل و هم علمدى .
ذاتاً عثمانلي عادلترله اورتا آسيانورك عادلىرى ووتون
طرز حيانلر چوق كوچوك و بك آفرنلرله كيدكبرينك
عني در . [۱] .

[۱۱] عین عرفه منسوب اولان بو ایکی تورک
غروبندن ناصیل اوتا آسیا تورکاری بوکون بیلله
عادلارینک برقمه موهی محافظه ایدییورلرسه عثمانیلرده
ایلاک دوزلرده عن طرزده ایدیلر .